

# Ελληνικά 1

Ασκήσεις:

1. Διαβάζω πολύ καλά το ποίημα: «Παιχνίδια με τις λέξεις»,  
στη σελίδα 82 του βιβλίου μου.

2. Απαντώ τις ερωτήσεις για το κείμενο:

(α) Τι παιχνίδι παίζουν τα παιδιά;

Τα παιδιά στο ποίημα της σελίδας 82 παίζουν ένα παιχνίδι με λέξεις.



(β) Πώς νομίζετε ότι παίζεται αυτό το παιχνίδι ; (ενδεικτική απάντηση)

Ίσως να λέει το ένα παιδί κάποιο γράμμα ή μια συλλαβή και τα υπόλοιπα παιδιά να βρίσκουν λέξεις που αρχίζουν ή τελειώνουν το ίδιο. Κερδίζει όποιος βρει τις περισσότερες.

3. Πόσες στροφές έχει το ποίημα; 10 στροφές

4. Πόσους στίχους έχει η κάθε στροφή; 2 στίχους

5. Υπογραμμίζω σε κάθε στροφή του ποιήματος (σελ.82) τις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν.

Για παράδειγμα στην πρώτη στροφή: Παίζουν Κωστής κι ο Αλέξης

το παιχνίδι με τις λέξεις.

Υπογραμμίζω τα μέρη που ακούγονται το ίδιο (έστω κι αν γράφονται διαφορετικά).

γρι-γρι, άνι-ροδάνι, Κωστής-νικητής, πέρα-αγέρα, άλλος-μεγάλος, ρο-απορώ,

γβόνη-φουντώνει, μυγδαλιά-πουλιά, ψηλά-γερά

Θυμάμαι: Η ομοιοκαταληξία βρίσκεται στο τέλος κάθε στίχου.

Ακόμα ένα παράδειγμα, από άλλο ποίημα, για να σε βοηθήσει περισσότερο:

Ο Μπελάς κι ο Ρουμποτύρης, διάσημο ζευγάρι γάτες,  
ήταν κλόουν γκαφατζήδες, κωμικοί και ακροβάτες.  
Φημισμένοι, είχαν έδρα την Πλατεία Βικτωρίας  
έδρα μόνο, γιατί ήταν οπαδοί της φασαρίας.  
Κένσιγκτον, Κόρνγουολ Γκάρντεν, Λόνστον Πλέις\*, στην απάτη,  
φήμη είχαν σαν πενήντα, κι όχι μόνο σαν δυο γάτοι.

6. Μελετώ την πιο κάτω καρτέλα, για να θυμηθώ ξανά την κυριολεξία και τη μεταφορά.

**Η Κυριολεξία και η Μεταφορά είναι σχήματα του λόγου της γλώσσας μας.**

**Κυριολεξία** έχουμε όταν χρησιμοποιούμε μια λέξη ή και μία ολόκληρη φράση με την πραγματική της σημασία.

Π.χ. **Έστρωσε** το κρεβάτι.  
Η Μαρία **έφαγε** όλο της το φαγητό.  
**Μασάει** καλά το φαγητό.

**Μεταφορά** έχουμε όταν χρησιμοποιούμε μία λέξη ή και μία ολόκληρη φράση όχι με την πραγματική της σημασία αλλά με μια διαφορετική.

Π.χ. **Στρώθηκε** στη δουλεία.  
**Έφαγα** τον κόσμο για να σε βρω.  
**Μασάει** τα λόγια του.

7. Διαβάζω την άσκηση 3 στο βιβλίο μου στη σελίδα 83 και γράφω από κάτω (στις 3 γραμμές της σελ.83) τρεις στίχους από το ποίημα όπου υπάρχουν μεταφορές. (ενδεικτική απάντηση)

*Πάει η γλώσσα του ροδάνι... (3<sup>η</sup> στροφή)*

*Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα. (5<sup>η</sup> στροφή)*

*Το παιχνίδι πια φουντώνει. (8<sup>η</sup> στροφή)*

8. Διαβάζω προσεκτικά την άσκηση 4 στη σελίδα 84 του βιβλίου μου και αντιστοιχίζω μεταξύ τους τις φράσεις που έχουν παρόμοια σημασία.

*Βγάζει γλώσσα. - Μιλάει με άσχημο τρόπο, με αγένεια.*

*Δε βάζει γλώσσα μέσα. - Μιλάει ασταμάτητα.*

*Η γλώσσα του στάζει μέλι. - Μιλάει με καλοσύνη.*

*Λύθηκε η γλώσσα του - Άρχισε να μιλάει, γίνεται ομιλητικός.*

*Φάε τη γλώσσα σου - Μην το ξαναπείς.*

*Μιλάμε άλλη γλώσσα - Δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε.*

9. Συμπληρώνω τα γράμματα που λείπουν στην άσκηση 5 στη σελίδα 84, του βιβλίου μου.

Παιχνίδι      λέξεις      γρίφος

τελειώνουν      απορώ      γλώσσα

# 10

Ενότητα



Λέξεις φτερουγίζουν πέρα,  
ταξιδεύουν στον αγέρα

## Παιχνίδια με τις λέξεις

**1** Στο τέλος κάθε πρότασης σημειώστε μέσα στο κουτάκι ένα **M** για τη μεταφορά και **K** για την κυριολεξία.

Πήραν τα μυαλά του αέρα.

Η θάλασσα ήταν βαθιά.

Μη μασάς τα λόγια σου.

Το μέλι είναι γλυκό.

Βαθύ σκοτάδι απλώθηκε στο χωριό.

Τον χειμώνα πέφτουν χιόνια στα βουνά.

Στην τάξη άναψε η συζήτηση.

M
K
M
K
M
K
M

**2** Όταν τα παιδιά τελείωσαν το παιχνίδι με τις λέξεις, συνέχισαν να παίζουν με αινίγματα, παροιμίες και γλωσσοδέτες.

• Ο Αλέξης τους είπε δυο αινίγματα:

Από πάνω κόφτει, κάτω κόφτει  
στη μέση κόρη λέει και λέει.

Μια βαρκούλα φορτωμένη  
σε σπηλιά πάει και μπαίνει.

Τι είναι; Το στόμα.....

Τι είναι; Το κουτάλι με το φαγητό

• Η Υβόνη είπε μια παροιμία: προφορικά

**Η γλώσσα κόκαλα δεν έχει και κόκαλα τσακίζει.**

Τι εννοούσε μ' αυτή την παροιμία;

• Στο τέλος όλοι γέλασαν με τον γλωσσοδέτη που τους είπε ο Φάνης.

Άσπρο χαρτί και ξέξασπρο  
και ξέξασπρο μελάνι  
και ξέξασπρος γραμματικός  
ξέξασπρο γράμμα κάνει.





Θέλετε να μάθετε να παίζετε καινούρια παιχνίδια;

Γράψτε στο τετράδιό σας για το αγαπημένο σας παιχνίδι με τις λέξεις που παίζετε με τους φίλους σας και ανακοινώστε το στην τάξη.

Οι παρακάτω ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν.

- Ποιο είναι αυτό το παιχνίδι;
- Ποια ηλικία πρέπει να έχουν οι παίκτες;
- Πού παίζεται;
- Ποιοι είναι οι βασικοί του κανόνες;
- Τι σας αρέσει σ' αυτό το παιχνίδι;



4

Συνεργαστείτε με τον διπλανό σας και συμπληρώστε το παιχνιδόλεξο με τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση. Προσέξτε και την ομοιοκαταληξία!

(μάτι, δόντια, λαιμός, μάτια, βάλει, τρέξουν, χάλι, κουμπιά)

Μια χτένα κουτσοδόντισσα  
με δόντια μαύρο χάλι  
πάει στον οδοντογιατρό  
μασέλα για να βάλει .

Απ' το μάτι της βελόνας  
δάκρυα δεν μπορούν να τρέξουν  
κι οι βελόνες απ' τα πεύκα  
κλαιν που δεν μπορούν να πλέξουν.

Ο λαιμός απ' το μπουκάλι  
που 'χει τάπα για κεφάλι  
με πονόλαιμο είναι πάλι  
βραχνιασμένος κακό χάλι .

Της κουζίνας μας τα μάτια  
δε φορούν ποτέ γυαλιά  
και κουμπότρυπες δεν έχουν  
τα πολλά της τα κουμπιά .

Θέτη Χορτιάτη, *Παχνιδόλεξα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1986 (δισκευή)

